

<https://doi.org/10.26565/2524-2547-2022-63-13>
УДК 338.2

Владислав Павлович Сипко

студент

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна

sypko.0416@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0424-6994>

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В ІТАЛІЇ

Підприємництво є дуже важливою частиною економічного розвитку, саме тому рівень його ефективності зображує розвиненість країни в цілому. Підтримка державою підприємств різних розмірів дозволяє просунути рівень економіки на декілька кроків вперед і таким чином посилити економічну стійкість країни. У статті описується стан економічного розвитку Італії, починаючи від 50-х років, та методи, за допомогою яких держава підтримувала та розвивала підприємництво і, у кінцевому рахунку, увійшла до світових високорозвинутих лідерів. Результати дослідження показали, що після Другої світової війни Італія дуже сильно постраждала і, для того щоб підняти економіку, використала стратегію розвитку державних підприємств з подальшою лібералізацією. Починаючи з 2000-х років, Італія посилала розвиток політики невтручання, головною ідеєю якої є саморівновага економіки в цілому, впровадивши відповідні законодавчі акти. Не дивлячись на помітні успіхи, у деяких напрямках виникли проблеми, зокрема в ситуації з малими та середніми сільськими господарствами, які є дуже значущими в економіці. Дослідження показали, що в цій сфері підтримки від держави майже немає і фермерам дуже важко почати свою справу. Крім того, схожа ситуація з молодими підприємцями-початківцями, їх головною проблемою виявилась нестача фінансування, яку Італія наразі частково вирішила впровадивши систему мікрофінансування. Виявлено, що частка малих та середніх підприємств в Італії є найбільшою, і вони дуже сильно впливають на економічні показники, тому їх підтримка зі сторони держави є необхідною, задля повного їх функціонування і максимальної ефективності. Також у статті було зображено наслідки від COVID-19 і виявлено, що пандемія сильно вдарила по економіці, знизивши рівень ВВП на 9,5%. Такий стрімкий спад зумовлений також витратами на підтримку підприємств і населення під час коронавірусної інфекції. Були описані методи, за допомогою яких країна поширює зацікавленість простого населення в сфері підприємницької діяльності. Крім того, були приведені приклади участі Італії в проектах, завдання яких націлені на розвиток та підтримку підприємництва і створення певних грантів, які повинні допомогти студентам підприємцям, котрі не мають достатнього об'єму інвестицій для того, щоб почати власну підприємницьку діяльність.

Ключові слова: **підтримка підприємців, розвиток підприємництва, рівень економіки, роль підприємництва, проблематика розвитку.**

JEL Classification: M11; M21; M38; P25.

Як цитувати: Сипко, В. П. (2022). Державна підтримка розвитку підприємництва в Італії. *Соціальна економіка*, 63, 136-144. doi: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2022-63-13>.

In cites: Sypko, V. (2022). State support for entrepreneurship development in Italy. *Social Economics*, 63, 136-144. doi: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2022-63-13>. (in Ukrainian)

Вступ. Сучасні тенденції в економічній політиці дуже критично ставляться до ідеї втручання держави в економіку, але країна, так або інакше, зобов'язана підтримувати свою економіку. Одним із способів це зробити є підтримка підприємців, які працюють у межах країни. Після Другої світової війни Італія зазнала дуже сильного економічного спаду, але в короткі терміни піднялась до рівня високорозвинутих країн з високим показником ВВП.

Метою статті є аналіз сучасного стану підприємницького сектору в Італії, визначення стратегії розвитку країни, починаючи з 50-х років, та визначення методів, якими уряд підтримує підприємництво своєї держави, задля визначення проблем та недоліків, вирішення яких, в довгостроковій перспективі, покращить сучасний стан економіки Італії в цілому.

Об'єктом дослідження стала економічна історія розвитку Італії, економічні оновлення,

починаючи від кінця Другої світової війни, сільськогосподарська політика держави та наслідки пандемії COVID-19. Предметом дослідження стали: програми розвитку та підтримки підприємництва, у яких країна бере участь, роль малих та середніх підприємств в економіці, зокрема в сільському господарстві, стратегія розвитку та поширення підприємницької діяльності, та привабливість підприємницького напрямку для молоді Італії, зокрема студентів та випускників.

Треба зазначити, що деякі напрямки і методи розвитку країни, досліджені в цій статті, наразі є малорозвиненими, оскільки після COVID-19 економічна політика держави оновилась, але їх визначення та аналіз необхідні для можливості прогнозування майбутнього рівня економічного розвитку Італії.

Огляд літератури. Внесок у дослідження економічної історії Італії зробив Фаурі, який розглянув етапи розвитку економічної політики країни після Другої світової війни (Fauri, 2010). Наслідки втручання та роль державної підтримки підприємництва у своїй роботі розглянув Кардінале (Cardinale, 2019).

Роль малих та середніх підприємств досліджували у своїй роботі Венчіо, Де Кастро, Масі та Адінольфі (Vecchio, De Castro, Masi, & Adinolfi, 2021), та Каффаро, Кремаско, Роккато і Кавалло (Caffaro, Cremasco, Roccato, & Cavallo, 2020). У своїх роботах вони підкреслили важливість ферм та рівень їх підтримки зі сторони держави. Фанеллі дослідив рівень розвитку малих та середніх підприємств в центральному регіоні Італії (Fanelli, 2018).

Способи підтримки підприємців-початківців розглянули Франк і Лютге, які виявили, що держава створює різні можливості для молоді почати свою справу (Franke & Lüthje, 2004). Рівень зацікавленості, щодо підприємницької діяльності серед студентів, досліджували Ісрар та Салім (Israr & Saleem, 2018). А фактори, що мотивують студентів почати свою справу досліджили Феррі, Гінесті, Спано, Зампелла (Ferri, Ginesti, Spano, & Zampella, 2019).

Вплив COVID-19 на італійську економіку розглянули Рапаччіні, Саккані, Ковалковські, Пайола, Адродегарі, які у своїй роботі досліджили наслідки пандемії для виробничих фірм Італії (Rapaccini, Saccani, Kowalkowski, Paiola, & Adrodegari, 2020). Методи та стратегії, за допомогою яких підприємства країни борються з наслідками коронавірусної хвороби, розглянули Ферріньо та Кучіно (Ferrigno & Cusino, 2021).

Парахіна, Боріс, Безрукова, Шанін (Parahina, Boris, Bezrukova, & Shanin, 2014) у своїй роботі розглянули способи підтримки соціально орієнтованих підприємств і виявили, що їх розвиток є дуже важливим для держави.

Методологія дослідження. Для того, щоб провести дослідження було використано загальнонаукові та емпіричні методи. Історичний метод дозволив виявити різні етапи розвитку та стратегії, які країна використовувала задля підтримки підприємництва в окремі історичні періоди. За допомогою порівняння та аналізу було виявлено рівень розвитку країни та темпи зростання економіки, починаючи з 50-х років, що дозволило виявити проблемні сторони в економічній політиці країни. З метою отримання більшого об'єму інформації, було проаналізовано літературу іноземних авторів та сутність реформ, що були впроваджені в цей період. Методи абстрагування і синтезу дозволили виявити сутність економічної політики Італії, завдяки чому було проаналізовано проблематику поширення та популяризації підприємницької діяльності. Крім методів зазначених раніше, були використані статистичні данні вже проведених досліджень з метою отримання більш точних та обґрунтованих результатів

Основні результати дослідження

1.1. Способи підтримки підприємництва державою. Кожна держава має набір досить ефективних та необхідних методів регулювання для того, щоб контролювати ситуацію на ринку та діяльність підприємств. Уряд повинен забезпечувати ефективну взаємодію наукових кіл і бізнесу та створювати інституційні умови для впровадження нових високотехнологічних технологій, використовуючи систему регулювання.

Уряди можуть впливати на ринкові механізми та змусити їх функціонувати ефективно, усуваючи умови, що створюють недосконалість ринку та адміністративні жорсткості. Вони також можуть створити «культуру підприємства», яка дає змогу фірмам йти на розумні ризики та отримувати прибуток.

Підприємцям, окрім фінансової допомоги, потрібна підтримка в проведенні маркетингових досліджень, у підготовці бізнес-планів, а також в отриманні кредитів.

Якщо ж говорити про соціальні підприємства, то уряд може зосередити свою увагу на зміцненні системи соціального забезпечення, при цьому перенісши сили на вирішення соціальних проблем, питань на місцевому рівні, та підтримку неприбуткових організацій та бізнес-структур. Крім того, самі підприємства можуть брати участь у вирішенні проблем суспільства і реалізовувати цей напрямок, співпрацюючи з некомерційними організаціями.

Більшість соціально відповідальних корпорацій Європи створюють внутрішні комітети етичної та соціальної відповідальності. Завданням цих комітетів є поєднання найширшого кола організацій і приватних осіб, пов'язаних з підприємництвом, та участь у

розробці стратегічних напрямків для компаній в питаннях корпоративної етики та соціальної політики (Parahina, et al., 2014).

1.2. Участь Італії в проектах, що націлені на підтримку малих та середніх підприємств. Малі та середні підприємства (МСП) в сільській економіці стикаються з проблемами у впровадженні інновацій для підвищення своєї конкурентоспроможності. Наявність фінансових ресурсів є ключовим фактором для запуску, розвитку та зростання МСП. Вони мають різні потреби та стикаються з різними проблемами, щодо фінансування, порівняно з великими підприємствами (Rupeika-Aroga & Danovi, 2015). Крім того, на інноваційну систему також впливає відсутність співпраці між державними дослідженнями та бізнесом, а також слабкість місцевих організацій у можливості забезпечення технологіями та бізнес-послугами (Fanelli, 2018). Регіональна політика повинна відповідним чином підтримувати поширення інноваційних рішень і нових бізнес-моделей, які призведуть до підвищення продуктивності та доступу до нових ринків.

Для того щоб покращити становище малих та середніх підприємств, Італія взяла участь у європейському проекті «INNOGROW», який повинен відігравати важливу роль у підтримці, модернізації вже існуючих сільських МСП та поширенні інноваційних бізнес-проектів. Цей проект очікує конкретні зміни:

- розширення послуг підтримки інновацій для понад 5% МСП сільської економіки в регіонах-партнерах;
- покращення горизонтальної та вертикальної співпраці між МСП у Сільській місцевості для комерціалізації продукції;
- розширення повноважень 200 співробітників державних адміністрацій для ефективної реалізації політики;
- стимулювання впровадження інновацій;
- розблокування більше десяти мільйонів євро інвестицій для просування інноваційних технологій та нових бізнес-моделей.

Крім того, є проект «ON OLTRE», в якому Італія також взяла участь. Його програма надає поєднання безвідсоткового фінансування та безповоротних субсидій для бізнес-проектів із витратами до 3 мільйонів євро, які можуть покрити до 90% усіх витрат, що підлягають відшкодуванню протягом 10 років. Слід зазначити, що гарантії не потрібні для кредитів на суму менше 250 000 євро.

1.3. Наслідки пандемії COVID-19. COVID-19 — це надзвичайна ситуація в галузі охорони здоров'я, яка в першій половині 2020 року привела до величезної кількості жертв, економічних втрат і порушенню загальної діяльності у всьому світі. Ця хвороба вперше

з'явилася в кінці грудня 2019 року в Ухані, Китай, у провінції Хубей. У січні 2020 року вона стала епідемією в Китаї і поширилася по всьому світу. Поява пандемії COVID-19 становить серйозну загрозу для виживання малих компаній, особливо тих, які працюють у сферах послуг (Pencarelli, Cesaroni, & Demartini, 2020).

Італія дуже сильно постраждала від пандемії: частка високотехнологічних і невисокотехнологічних фірм, які працюють у різних секторах, наприклад: в машинобудуванні, моді, хімічній промисловості, швидко збільшили або реорганізували своє виробництво для задоволення запиту на індивідуальний захист, дезінфікуючі засоби для рук, тощо.

Згідно з щомісячними звітами Національного інституту статистики Італії, близько 2,2 мільйонів компаній (50% від загальної кількості, 65% експортерів) вимушені були припинити свою діяльність, що призвело до безпрецедентного падіння споживання та доходу, від чого постраждали 7,4 мільйона співробітників (44,3% від загальної кількості). У березні 2020 року промислове виробництво в Італії скоротилося на 28,4% (на 29,3% порівняно з березнем 2019 року), що стало найбільшим падінням серед усіх країн ЄС¹. Протягом першого кварталу 2020 року італійська фондова біржа зазнала зниження на 42% (Rapaccini, 2020). У кінцевому рахунку рівень ВВП Італії знизився на 8,9%.

Оскільки конкурентне середовище фірм стало більш глобальним, невизначеним та агресивним, їм необхідно постійно покращувати свою базу знань, щоб працювати ефективно (Dagnino, Picone and Ferrigno, 2021). Щоб задовольнити цю потребу, фірми зазвичай користуються перевагами своїх компетенцій у знайомих і консолідованих технологічних навичках (Kuo, Wu, & Lin, 2019), використовують свої знання та пропонують нові продукти чи послуги (Peeters & Martin, 2017). Однак, іноді наявних навичок недостатньо, і фірми починають розробляти нові внутрішні дослідницькі проекти, розвиваючи нові методи підвищення конкурентоспроможності.

У випадку реагування на потреби COVID-19 багато фірм вирішили оперативно вжити заходи, і тим самим забезпечили собі стійке місце на ринку (Rapaccini, 2020). 4 травня 2020 року промислові підприємства Італії були відновлені, хоча з зобов'язаннями забезпечити соціальну дистанцію та особистий захист працівників. Керівникам було запропоновано оцінити та впровадити найбільш ефективні дії для забезпечення робочого середовища. Наприклад: зміна планування, закриття місць загального користування, вве-

¹ Eurostat. Industrial production down by 11.3% in euro area. Euro Indicators 80/2020, May 13, 2020.

дення серологічних тестів, контроль за температурою, дотримання соціальної дистанції та організації чергувань, щоб зменшити кількість людей на фабриках. Ці заходи суттєво вплинули на продуктивність, витрати та терміни доставки, що призвело до зниження рівня попиту.

Останнім часом значні зусилля були спрямовані на зберігання запасних частин і матеріалів на великих складах, переважно розташованих поблизу фабрик, з яких оновлюються світові ринки. Також з'явилися місця у дистанційній роботі для багатьох мільйонів працівників.

Крім того, значною мірою були поширені цифрові технології, і була вирішена проблема занепокоєння клієнтів щодо конфіденційності, цифрової безпеки та можливих втрат даних. Ці зміни відкрили простір для збільшення кількості фрілансерів і професіоналів у сфері економіки серед співробітників.

2.1. Стратегія розвитку підприємств Італії після Другої Світової війни. Після Другої світової війни італійська економіка характеризувалася відсталою промисловістю і домінуючим первинним сектором – типові аспекти економіки на ранній стадії. У цьому контексті індустріалізація була пріоритетом для модернізації економіки в цілому, а також для підвищення рівня доходів (Fauri, 2010).

Центральну роль для індустріалізації відіграла галузева політика. Їй вдалося збільшити виробничу потужність та технічні можливості промислових секторів, що сприяло збільшенню загального випуску.

Державні втручання в капітальний та технологічний сектори переслідували промислове оновлення. Вони мали генерувати процес, який дозволив би наздогнати найбільш передові економіки того часу, а саме: США, Німеччини, Великобританії та Франції. Для цього була створена стратегія промислової модернізації, яка повинна була розширити або створити нові галузі виробництва, які характеризувалися великим технологічним змістом.

Основою цієї стратегії були державні підприємства. Пряме державне втручання в ці сектори було вирішальним для подолання високих ризиків і невизначеності, пов'язаних з високим капіталом і високотехнологічними секторами.

Технологічні вдосконалення в галузі проміжних товарів, які дуже важливі для великої кількості іншої проміжної та кінцевої продукції, дуже позитивно вплинули на економіку в цілому. Наприклад, вони сприяли зменшенню витрат виробництва та зростанню загальних економічних показників, що призвело до підвищення рівня конкурентоспроможності італійської продукції. Прикладом такого прориву може бути вдосконалення в сталеливар-

ному секторі, що сприяло розвитку до рівня світових лідерів італійської механіки та морського сектору.

Стратегічну роль відіграла також компанія Eni S. p. A, яка є монополістом у нафтогазовому секторі. У цьому випадку державна власність мала функцію подолання перешкоди як економічного, так і політичного характеру. Відсутність багатої кількості енергетичних ресурсів в Італії означало, що енергоносії переважно імпортуються. Для вирішення цієї проблеми було покладено деякі дипломатичні зусилля, щоб забезпечити доступне енергопостачання в необхідній кількості (Cardinale, 2019).

Як і в інших капіталомістких секторах, державна власність відіграла велику роль в підвищенні інвестиційної привабливості та покращенні показників приватного сектора. Розширення виробництва сприяло нормалізації торговельного процесу, лібералізації та стимулюванню експорту.

Посилення економічної взаємозалежності з іншими європейськими державами виявилось особливо корисним для економіки Італії в різних аспектах (Felice & Lepore, 2017). Наприклад, це зробило можливим використання порівняльних переваг у трудомісткому виробництві, що створило надлишки від експорту. Також часткова лібералізація позитивно вплинула і на менш конкурентоспроможні технологічні та капіталомісткі сектори. Розширення трудомістких галузей сприяло збільшенню попиту на проміжні товари і розширенню експорту в цілому. Крім того, лібералізація торгівлі дала змогу з меншими зусиллями імпортувати закордонні технології, що мало вирішальне значення для розширення та модернізації підприємств.

У результаті державної політики, щодо розвитку секторів економіки, підприємства Італії перейшли до нового ступеня конкурентоспроможності і змогли виступати на світовому ринку на рівні інших високорозвинених і економічно стійких країн, що призвело до цілої низки змін. Наприклад, досягнення нових рівнів індустріалізації дало змогу перейти на передову стадію розвитку в 1970-х роках, а структурні зміни призвели до помітного росту ВВП (рис. 1).

Італія, щоб поліпшити регулювання, вирішила частково впровадити політику невтручання держави в підприємницьку діяльність і в нормативне регулювання. Саме тому законодавчий акт від 25 червня 2008 року був запроваджений для здійснення трьох головних задач:

- скорочення законодавчого регулювання;
- зменшення адміністративних процедур;
- ліквідація адміністративних органів, які не надають необхідні економічні послуги.

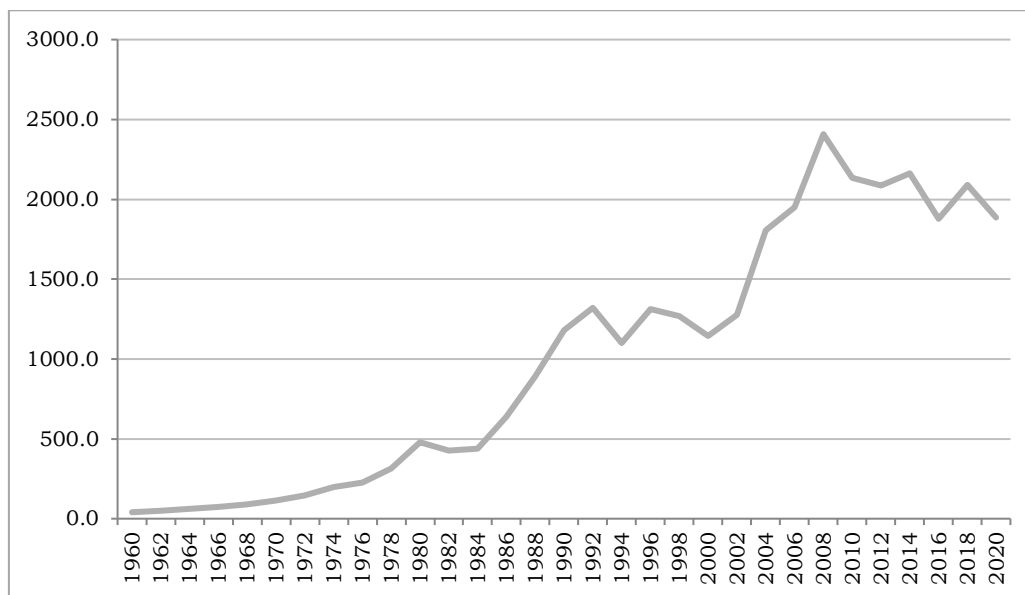

Рис. 1. Показник ВВП Італії протягом 1960-2020 рр. (милард дол. США)

Fig. 1. Italy's GDP during 1960-2020 (billion USD)

Джерело: побудовано автором за даними¹

Важливим інструментом взаємодії підприємницьких структур, зокрема у сфері зовнішньоекономічної діяльності, є об'єднання зацікавлених сторін у профільні конфедерації, в рамках діяльності яких, ними проводиться узгоджена робота. Серед таких необхідно відзначити «Confindustria», яка об'єднує близько 150 тис. підприємств країни та найбільшу конфедерацію, що представляє інтереси 700 тис. підприємств Італії – «Confcommercio». Дані організації активно взаємодіють з економічними відомствами країни, сприяючи прийняттю законодавчих актів, що відображають інтереси виробників, зокрема в питаннях спрощення адміністративних процедур під час підприємницької діяльності.

Також первинний пріоритет мала інтеграція ланцюгів вартості з метою подолання структурних недоліків. Було введено масштабні інвестиції для створення і розширення проміжних секторів, що підвищило ефективність торгівлі. Крім того, вони створили нові порівняльні переваги в галузях з високою доданою вартістю, що позитивно сприяло модернізації промисловості, структурним змінам та стійкому економічному зростанню.

2.2. Проблеми розвитку і підтримки сільського господарства Італії. Розрив між змістом політичних дискурсів та реалізацією політики є постійною темою у дослідженні змінних моделей державного втручання. Однак, цикл 30-річних реформ закріпив багатофункціональний підхід до розвитку європейського сільського господарства.

У шляху підвищення продуктивності підтримуються спеціалізація та стандартизація, у той же час у багатофункціональному підході взаємодія між сільськогосподарською, екологічною та територіальною політикою стає найвагомішою. Частково ця перспектива в Європі була реалізована завдяки повільному, але значному процесу реформування, який змінив стратегію державного втручання в аграрний сектор, і щодо якого все ще залишається багато питань.

У ході реформ спільної сільськогосподарської політики було трансформовано та введено заходи, щоб допомогти фермерам рухатися до багатофункціональної моделі, запровадивши концепцію перехресного затвердження у 2003 році та низку обов'язкових правил для доступу до державної підтримки (Casolani et al., 2021).

Крім того, внесено багато інших змін, наприклад: впровадження заходів задля екологічного переходу, таких як: органічне землеробство, екологізація та агроекологічні заходи (Caffaro et al., 2020). Також заходів, що відповідають вимогам громадян, таким як: покращення добробуту тварин і впровадження соціального перехресного затвердження, яке спрямоване на покращення умов праці фермерів.

Було піднято питання, яке часто ігнорується — це роль малих ферм, чия вага, особливо в середземноморському регіоні, є значною з точки зору кількості території, виробленої роботи та екосистемних послуг, що надаються сільським та приміським районам.

Ці ферми стикаються з труднощами у

¹ World Development Indicators. URL: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators> (дата звернення: 20.03.2022).

доступі до програм розвитку сільських районів, комплексу заходів, наданих європейськими державами для сприяння збалансованого розвитку сільських територій та сільськогосподарських систем.

Для того щоб вирішити цю проблему, Європейський парламент прийняв спеціальну резолюцію, якою він запропонував, в рамках нової загальної сільськогосподарської політики, прийняти відповідні заходи, які б більшою мірою враховували специфічні потреби невеликих сімей вести господарства.

Здатність невеликих ферм та їхніх родин інтегрувати та мобілізувати земельні ресурси є життєво важливою, особливо в цих районах. Це стосується й Італії, де ці реалії дали життя багатогранній підприємницькій структурі, на якій базується значна частина національної мережі аграрного туризму, включаючи значну частку поставок високоякісної продукції (Esposti, 2022).

Роль дрібних фермерів має особливе значення для Італії. В країні є 732 198 ферм з річним стандартним прибутком менше ніж 15 000 євро, що становить майже 64% від загальної кількості ферм в Італії.

З іншого боку, якщо ми подивимося на дані про відсоток використаної сільськогосподарської площі малих фермерських господарств, то він становить лише 17,7% від загальної кількості. В той же час малі ферми становлять близько 28% загальної кількості сільського господарства Італії (Vecchio et al., 2021).

Нарешті, якщо ми подивимося на рівень багатофункціональності, то переконаємось, наскільки малі ферми є позитивними дійовими особами у відносинах між сільським господарством і територією.

2.3. Роль і підтримка студентів в підприємницькій діяльності. В Італії тисячі студентів щороку закінчують університети, але лише деякі з них мають намір розпочати власний бізнес. Перевага оплачуваної роботи та стабільного заробітку є однією з основних причин підвищення рівня безробіття серед молодих випускників, який зріс від 11,5% у 2011 році до 15,3% наприкінці 2016 року. Тому, у випадку коли їм не вистачає місця, щоб працевлаштуватися, або немає такої можливості зовсім, найкращим варіантом стає перспектива стати підприємцем та відкрити власну справу, ніж шукати оплачувану роботу як стратегію виживання. Організації економічного співробітництва і розвитку показали, що менше 10% молодого населення брали участь у створенні нових підприємств на початку 2000-х років. (Israr, Muhammad, & Saleem, 2018)

Ситуація в Італії не дуже гарно проглядається через велику кількість та пам'ятну розсипчастість мікрофірм територією усієї

каїни. Так, серед дорослих виявлено підприємницьку активність менше 5% населення, що залучене до відкриття та ведення нового бізнесу, що значно менше порівняно з більшістю інших країн з розвинутою економікою.

Освіта відіграє важливу та позитивну роль в ефективності підприємницької діяльності. Студенти університету – молоді та високоосвічені потенційні підприємці і вибір, зі сторони країни, зосередитися на них, виправдовує причину їхнього бажання відкрити свою справу та зіграти важливі позитивні ролі в майбутньому економічному розвитку Італії (Tognazzo, Gianecchini, & Gubitta, 2017).

Крім того, нові підприємства, створені студентами та випускниками університетів, є потужним інструментом для виведення на ринок нових знань і стратегій, що, згідно з економічними теоріями та пережитою практикою, стимулює зростання продуктивності та створення робочих місць.

Підтримка молодіжного підприємництва має великий авторитет в Італії завдяки низці національних молодіжних планів, які створили кілька важливих інститутів, таких як Департамент у справах молоді та Фонд молодіжної політики (Ferri et al., 2019). Ініціатива, щодо забезпечення зайнятості молоді та молодіжна гарантія, зміцнює національні зусилля та допомагає залучити регіони, провінції та місцеві органи влади у заохочення та підтримку молодіжного підприємництва. Нещодавні зусилля, щодо впорядкування регуляторного середовища, окупаються з погляду спрощеного процесу реєстрації бізнесу (Franke & Lüthje, 2004).

Крім того, доступ до фінансування бізнес-проектів відкривається швидкими темпами для молодих підприємців, завдяки нещодавнім змінам у регулюванні, щодо створення сектору мікрофінансування. Уряд отримує вигоду з дуже активного недержавного сектора, включаючи як приватні, так і державні організації (Girella, Zambon, & Rossi, 2019).

Наразі, задля привернення уваги молоді до самозайнятості, Італія крок за кроком впроваджує підприємництво в шкільну систему, і, хоча весь цей процес поки що на ранньому етапі, в перспективі це збільшить частку успішних підприємців в країні, що покращить економіку в цілому.

Треба зазначити, що зараз найбільшою проблемою для початкових підприємців є нестача фінансування, оскільки у молодих підприємців об'єм особистих заощаджень досить невеликий, а мікрофінансування поки що дуже слабо розвинуте в Італії (Zollo et al., 2017). Крім того, багато з них стикаються з проблемами оформленням кредиту та високою ймовірністю втратити все, через недосвідченість.

Висновки. Проведене дослідження показало, що після Другої світової війни італійська промислова політика була зосереджена на державних підприємствах. Це було необхідно для подолання структурних недоліків приватного сектора, таких як дрібне виробництво, щоб мати можливість конкурувати в усьому світі з країнами, які мають найбільш розвинену економіку.

Хоча дослідження та політичні наміри визнають вирішальну роль малих фермерських господарств у стратегіях розвитку сільських районів, на практиці вони залишаються поза увагою сільськогосподарської політики. Розвиненість малих та середніх ферм в Італії має фундаментальне значення, через їх економічний, екологічний та соціальний вклад, для відновлення взаємозв'язку сільського господарства та територій.

Для того щоб тримати економіку на досить високому рівні, Італія підтримує свої підприємства різними шляхами, зокрема це законодавчі норми, які регламентують всебічну

підтримку малого та середнього підприємництва. Серед них можна відзначити гранти та пільги кредитування на покупку обладнання, стимулювання експорту, різні програми для молодих підприємців, підтримку та стимулювання інноваційного бізнесу. Усебічну допомогу та підтримку малого та середнього підприємництва надають Міністерство промисловості Італії та уряди регіонів, які мають для цього найбільшого повноваження. Ця підтримка є найбільш важливою для молодих підприємців-початківців, які стикаються з проблемою недостатнього об'єму особистих заощаджень і потребують додаткових зовнішніх інвестицій.

На сьогоднішній день Італія є однією з найрозвиненіших країн з досить стійкою економікою та високими показниками ВВП. Крім того, ця країна, незважаючи на дуже серйозні наслідки COVID-19, досі має високий показник конкурентоспроможності і знаходиться на одному рівні з іншими країнами-лідерами у світовій економіці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Fanelli R. M. Rural small and medium enterprises development in Molise (Italy). *European countryside*. 2018. Vol. 10, No. 4. Pp. 566–589. DOI: <https://doi.org/10.2478/euco-2018-0032>.
2. Ferrigno G., Cucino V. Innovating and transforming during COVID-19: insights from Italian firms. *R&D Management*. 2021. Vol. 51, No. 4. Pp. 325–338. DOI: <https://doi.org/10.1111/radm.12469>.
3. Rapaccini M., Saccani N., Kowalkowski C., Paiola M., Adrodegari F. Navigating disruptive crises through service-led growth: The impact of COVID-19 on Italian manufacturing firms. *Industrial Marketing Management*. 2020. Vol. 88. Pp. 225–237. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.indmarman.2020.05.017>.
4. Rupeika-Apoga R., Danovi A. Availability of alternative financial resources for SMEs as a critical part of the entrepreneurial eco-system: Latvia and Italy. *Procedia Economics and Finance*. 2015. Vol. 33. Pp. 200–210. DOI: [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)01705-0](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)01705-0).
5. Dagnino G. B., Picone P. M., Ferrigno G. Temporary competitive advantage: a state-of-the-art literature review and research directions. *International Journal of Management Reviews*. 2021. Vol. 23. No. 1. Pp. 85–115. DOI: <https://doi.org/10.1111/ijmr.12242>.
6. Kuo C. I., Wu C. H., Lin B. W. Gaining from scientific knowledge: the role of knowledge accumulation and knowledge combination. *R&D Management*. 2019. Vol. 49, No. 2. Pp. 252–263. DOI: <https://doi.org/10.1111/radm.12322>.
7. Tognazzo A., Gianecchini M., Gubitta P. Educational context and entrepreneurial intentions of university students: An Italian study. *Entrepreneurship Education*. 2017. DOI: <https://doi.org/10.1108/S2040-724620170000007008>.
8. Peeters T., Martin X. Strategies for knowledge use in R & D and their implications for innovative performance. *R&D Management*. 2017. Vol. 47, No. 1. Pp. 47–60. DOI: <https://doi.org/10.1111/radm.12144>.
9. Pencarelli T., Cesaroni F. M., Demartini P. Covid-19 and Italian small and medium-sized enterprises: consequences, threats and opportunities. *Piccola Impresa/Small Business*. 2020. Vol. 3. DOI: <https://doi.org/10.14596/pisb.413>.
10. Girella L., Zambon S., Rossi P. Reporting on sustainable development: A comparison of three Italian small and medium-sized enterprises. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*. 2019. Vol. 26, No. 4. Pp. 981–996. DOI: <https://doi.org/10.1002/csr.1738>.
11. Casolani N., Nissi E., Giampaolo A., Liberatore L. Evaluating the effects of European support measures for Italian organic farms. *Land Use Policy*. 2021. Vol. 102. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2020.105225>.
12. Esposti R. The Coevolution of Policy Support and Farmers' Behaviour. *An investigation on Italian agriculture over the 2008-2019 period*. 2022. No. 464. DOI: <https://ideas.repec.org/p/anc/wpaper/464.html>.
13. Caffaro F., Cremasco M. M., Roccato M., Cavallo E. Drivers of farmers' intention to adopt technological innovations in Italy: The role of information sources, perceived usefulness, and perceived ease of use. *Journal of Rural Studies*. 2020. Vol. 76. Pp. 264–271. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2020.04.028>.
14. Cardinale R. Theory and practice of state intervention: Italy, South Korea and stages of economic development. *Structural Change and Economic Dynamics*. 2019. Vol. 49. Pp. 206–216. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.strueco.2018.09.004>.
15. Vecchio Y., De Castro P., Masi M., Adinolfi F. Do Rural Development Policies Really Help Small Farms? A Reflection from Italy. *EuroChoices*. 2021. Vol. 20, No. 3. C. 75–80. DOI: <https://doi.org/10.1111/1746-692X.12338>.
16. Parahina V. N., Boris O. A., Bezrukova T. L., Shanin I. I. State support for creation and development of socially-oriented innovative enterprises. *Asian Social Science*. 2014. Vol. 10, No. 23. Pp. 215. DOI: <http://dx.doi.org/10.5539/ass.v10n23p215>.
17. Israr M., Saleem M. Entrepreneurial intentions among university students in Italy. *Journal of Global*

- Entrepreneurship Research*. 2018. Vol. 8, No. 1. Pp. 1–14. DOI: <https://doi.org/10.1186/s40497-018-0107-5>.
18. Zollo L., Laudano M. C., Ciappei C., Zampi V. Factors affecting universities' ability to foster students' entrepreneurial behaviour: An empirical investigation. *Journal of management development*. 2017. DOI: <https://doi.org/10.1108/JMD-06-2016-0093>.
19. Franke N., Lüthje C. Entrepreneurial intentions of business students – A benchmarking study. *International journal of innovation and technology management*. 2014. Vol. 1, No. 03. Pp. 269–288. DOI: <https://doi.org/10.1142/S0219877004000209>.
20. Ferri L., Ginesti G., Spano R., Zampella A. Exploring factors motivating entrepreneurial intentions: the case of Italian university students. *International Journal of Training and Development*. 2019. Vol. 23, No. 3. Pp. 200–220. DOI: <https://doi.org/10.1111/ijtd.12158>.
21. Fauri F. Big business and Italian industrial policies after World War II. In *Forms of Enterprise in 20th Century Italy*. Edward Elgar Publishing. 2010. DOI: <https://doi.org/10.4337/9781849806565>.
22. Felice E., Lepore A. State intervention and economic growth in Southern Italy: The rise and fall of the 'Cassa per il Mezzogiorno' (1950–1986). *Business History*. 2017. Vol. 59, No. 3. Pp. 319–341. DOI: <https://doi.org/10.1080/00076791.2016.1174214>.

Стаття надійшла до редакції 24.04.2022 р.

Стаття рекомендована до друку 27.05.2022 р.

Vladyslav Sypko, Student, V.N. Karazin Kharkiv National University, 4, Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine
 sypko.0416@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-0424-6994>

STATE SUPPORT FOR ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT IN ITALY

Abstract. Entrepreneurship is a very important part of economic development, which is why the level of its efficiency reflects the development of the country as a whole. State support of enterprises of various sizes allows to advance the level of the economy a few steps forward and thus strengthen the economic stability of the country. The article describes the state of Italy's economic development since the 1950s and the methods by which the state supported and developed entrepreneurship and eventually became one of the world's most developed leaders. The results of the study showed that after the Second World War, Italy suffered greatly and, in order to boost the economy, used the strategy of developing state-owned enterprises with further liberalization. Since the 2000s, Italy has intensified its policy of non-interference, the main idea of which is the self-balance of the economy as a whole, by introducing relevant legislation. Despite significant progress, problems have arisen in some areas, in particular with small and medium-sized farms, which are very important in the economy. Research has shown that there is almost no state support in this area and it is very difficult for farmers to start their own business. In addition, the situation is similar with young start-ups, their main problem being the lack of funding, which Italy has now partially solved by implementing a microfinance system. I found that the share of small and medium enterprises in Italy is the largest, and they have a strong impact on economic performance, so their support from the state is necessary for their full functioning and maximum efficiency. Also in the article, I assessed the effects of COVID-19 and found that the pandemic hit the economy hard, reducing GDP by 9.5%. Such a sharp decline is also due to the cost of supporting businesses and the public during coronavirus infection. In addition, I described the methods by which the country spreads the interest of ordinary people in business. I also gave examples of Italy's participation in projects aimed at developing and supporting entrepreneurship and creating certain grants that should help student entrepreneurs who do not have enough investment to start their own business.

Keywords: Support of Entrepreneurs, Development of Entrepreneurship, Level of Economy, Role of Entrepreneurship, Development Issues.

JEL Classification: M11; M21; M38; P25.

REFERENCES

1. Fanelli, R. M. (2018). Rural small and medium enterprises development in Molise (Italy). *European countryside*, 10(4), 566-589. doi: <https://doi.org/10.2478/euco-2018-0032>.
2. Ferrigno, G., & Cucino, V. (2021). Innovating and transforming during COVID-19: insights from Italian firms. *R&D Management*, 51(4), 325-338. doi: <https://doi.org/10.1111/radm.12469>.
3. Rapaccini, M., Saccani, N., Kowalkowski, C., Paiola, M., & Adrodegari, F. (2020). Navigating disruptive crises through service-led growth: The impact of COVID-19 on Italian manufacturing firms. *Industrial Marketing Management*, 88, 225-237. doi: <https://doi.org/10.1016/j.indmarman.2020.05.017>.
4. Rupeika-Apoga, R., & Danovi, A. (2015). Availability of alternative financial resources for SMEs as a critical part of the entrepreneurial eco-system: Latvia and Italy. *Procedia Economics and Finance*, 33, 200-210. doi:

[https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)01705-0](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)01705-0).

5. Dagnino, G. B., Picone, P. M., & Ferrigno, G. (2021). Temporary competitive advantage: a state-of-the-art literature review and research directions. *International Journal of Management Reviews*, 23(1), 85-115. doi: <https://doi.org/10.1111/ijmr.12242>.
6. Kuo, C. I., Wu, C. H., & Lin, B. W. (2019). Gaining from scientific knowledge: the role of knowledge accumulation and knowledge combination. *R&D Management*, 49(2), 252-263. doi: <https://doi.org/10.1111/radm.12322>.
7. Tognazzo, A., Gianecchini, M., & Gubitta, P. (2017). Educational context and entrepreneurial intentions of university students: An Italian study. *Entrepreneurship Education*. Emerald Publishing Limited. doi: <https://doi.org/10.1108/S2040-724620170000007008>.
8. Peeters, T., & Martin, X. (2017). Strategies for knowledge use in R & D and their implications for innovative performance. *R&D Management*, 47(1), 47-60. doi: <https://doi.org/10.1111/radm.12144>.
9. Pencarelli, T., Cesaroni, F. M., & Demartini, P. (2020). Covid-19 and Italian small and medium-sized enterprises: consequences, threats and opportunities. *Piccola Impresa/Small Business*, 3. doi: <https://doi.org/10.14596/pisb.413>.
10. Girella, L., Zambon, S., & Rossi, P. (2019). Reporting on sustainable development: A comparison of three Italian small and medium-sized enterprises. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 26(4), 981-996. doi: <https://doi.org/10.1002/csr.1738>.
11. Casolani, N., Nissi, E., Giampaolo, A., & Liberatore, L. (2021). Evaluating the effects of European support measures for Italian organic farms. *Land Use Policy*, 102, 105225. doi: <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2020.105225>.
12. Esposti, R. (2022). The Coevolution of Policy Support and Farmers' Behaviour. *An investigation on Italian agriculture over the 2008-2019 period* (No. 464). doi: <https://ideas.repec.org/p/anc/wpaper/464.html>.
13. Caffaro, F., Cremasco, M. M., Roccato, M., & Cavallo, E. (2020). Drivers of farmers' intention to adopt technological innovations in Italy: The role of information sources, perceived usefulness, and perceived ease of use. *Journal of Rural Studies*, 76, 264-271. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2020.04.028>.
14. Cardinale, R. (2019). Theory and practice of state intervention: Italy, South Korea and stages of economic development. *Structural Change and Economic Dynamics*, 49, 206-216. doi: <https://doi.org/10.1016/j.strueco.2018.09.004>.
15. Vecchio, Y., De Castro, P., Masi, M., & Adinolfi, F. (2021). Do Rural Development Policies Really Help Small Farms? A Reflection from Italy. *EuroChoices*, 20(3), 75-80. doi: <https://doi.org/10.1111/1746-692X.12338>.
16. Parahina, V. N., Boris, O. A., Bezrukova, T. L., & Shanin, I. I. (2014). State support for creation and development of socially-oriented innovative enterprises. *Asian Social Science*, 10(23), 215.
17. Israr, M., & Saleem, M. (2018). Entrepreneurial intentions among university students in Italy. *Journal of Global Entrepreneurship Research*, 8(1), 1-14.
18. Zollo, L., Laudano, M. C., Ciappei, C., & Zampi, V. (2017). Factors affecting universities' ability to foster students' entrepreneurial behaviour: An empirical investigation. *Journal of management development*. doi: <https://doi.org/10.1108/JMD-06-2016-0093>.
19. Franke, N., & Lüthje, C. (2004). Entrepreneurial intentions of business students - A benchmarking study. *International journal of innovation and technology management*, 1(03), 269-288. doi: <https://doi.org/10.1142/S0219877004000209>.
20. Ferri, L., Ginesti, G., Spano, R., & Zampella, A. (2019). Exploring factors motivating entrepreneurial intentions: the case of Italian university students. *International Journal of Training and Development*, 23(3), 202-220. doi: <https://doi.org/10.1111/ijtd.12158>.
21. Fauri, F. (2010). Big business and Italian industrial policies after World War II. *Forms of Enterprise in 20th Century Italy*. Edward Elgar Publishing. doi: <https://doi.org/10.4337/9781849806565>.
22. Felice, E., & Lepore, A. (2017). State intervention and economic growth in Southern Italy: The rise and fall of the 'Cassa per il Mezzogiorno' (1950-1986). *Business History*, 59(3), 319-341. doi: <https://doi.org/10.1080/00076791.2016.1174214>.

The article was received by the editors 24.04.2022.

The article is recommended for printing 27.05.2022.